

встановлювати зв'язки між ними, виділяти загальне та індивідуальне, залежить успіх розвитку їх творчих здібностей. Спостереження, аналіз і швидкі ескізні замальовки предметів різної форми, і чим практики буде більше тим краще, графічними або художніми матеріалами; замальовки предметів по пам'яті безумовно покращить художні та інтелектуальні вміння будь якої людини в цілому.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 373 с.
2. Булатов М. Спекулятивне. *Філософський енциклопедичний словник* / редкол.: В. І. Шинкарук (голова редкол.) та ін. Київ: Абрис, 2002. С. 601.
3. Штерн В. Умственная одаренность: психологические методы испытания умственной одаренности в их применении к детям школьного возраста : пер. с нем. СПб. : Союз, 1997. 128 с.
4. Бао Шида. Модернизм западного изобразительного искусства. Москва : Молодёжь Китая, 1901. Январь.
5. Лернер И. Я. Развивающее обучение с дидактических позиций. *Педагогика*. 1996. № 2. С. 7–11.
6. Новейший философский словарь / сост. и гл. ред. А. А. Грицанов, 3-е изд., испр. Минск : Кн. Дом, 2003. 1280 с.
7. Миронова Л. Н. Цветоведение : учеб. пособие для студентов. Минск : Вышэйшая шк., 1984. С. 4–5.

Мачуський В. В., м. Київ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті викладено результати експериментального дослідження модернізації організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти, що має базуватися на застосуванні особистісно орієнтованого, діяльнісного, аксіологічного і компетентнісного підходів, де в зміст освіти інтегровані основні компетентності особистості.

Актуальність проблеми обумовлена загальною тенденцією розвитку освіти в Україні на сучасному етапі. Система української освіти все ще суттєво відстає від сучасних вимог і тому потребує глибокої модернізації. На даний момент, коли ситуація в країні втратила певну стабільність, модернізація у питаннях освіти, стає можливою, а головне необхідною.

З цією метою лабораторією позашкільної освіти проведено експериментальне дослідження спрямоване на удосконалення змісту освітнього

процесу в закладах позашкільної освіти та створенні його методичного забезпечення.

З цією метою, на експериментально-практичному етапі, розроблено основні принципи побудови змісту освітнього процесу гуртка, творчого об'єднання закладу позашкільної освіти. Визначена організаційно-функціональна структура освітнього процесу та шляхи управління освітнім процесом у закладах позашкільної освіти.

Освітній процес в експериментальних закладах позашкільної освіти базувався на застосуванні особистісно орієнтованого, діяльнісного, аксіологічного і компетентнісного підходів, де в зміст освіти були інтегровані основні компетентності особистості. Пріоритетними напрямками в організації освітнього процесу є особистісно зорієнтований підхід у вихованні учнівської молоді, стимулювання їх внутрішніх сил до саморозвитку і самовиховання, створення виховуючо-розвивального середовища.

За результатами дослідження визначено *критерії відповідності освітнього процесу в позашкільній освіті сучасним вимогам*: нормативно-правовим вимогам, враховуючи зміни законодавства у сфері освіти; досягненням психолого-педагогічної науки; психолого-педагогічним підходам (компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний та ін.); запитам суспільства загалом; запитам дітей та батьків; культурним традиціям країни; запитам педагогів.

Це дало можливість визначити суперечності між: розумінням педагогічних працівників необхідності модернізувати освітній процес та відсутністю розуміння як це робити; необхідності приведення змісту навчальних програм відповідно до сучасних вимог (відповідно до обґрунтування змін у НУШ «найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями») та низьким рівнем знань щодо алгоритму розробки та затвердження навчальних

програм; потенційними можливостями закладів позашкільної освіти індивідуально працювати з дітьми та неготовністю педагогів розробляти індивідуальні програми (для дітей з особливими потребами), індивідуальні маршрути розвитку (для дітей, які в межах однієї групи мають різний рівень підготовки).

Мета проведеного формувального етапу експерименту полягала у експериментальній перевірці та практичній апробації змістово-методичного забезпечення з метою модернізації організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти.

Програмою дослідження було передбачено розроблення модернізованого змісту освітнього процесу в експериментальних закладах позашкільної освіти за різними напрямками і відповідних педагогічних засобів його реалізації на основі аксіологічного, компетентнісного, особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів.

З цією метою розроблено і експериментально перевірено програму соціально-педагогічного тренінгу «Соціальне становлення людини: свідомий вибір цінностей та пріоритетів»; програму для педагогів «Школа педагога»; навчальні програми для позашкільної освіти «Петриківський розпис», «Декоративно-ужиткове мистецтво», «Валяння вовни»; навчальну програму для гуртка «Англійська мова» для молодших школярів на реалізацію завдань Концепції «Нової української школи».

Програма соціально-педагогічного тренінгу «Соціальне становлення людини: свідомий вибір цінностей та пріоритетів». Метою програми є створення умов для соціального становлення учнів на основі позитивного самосприйняття, інтеріоризації цінностей, свідомого ставлення до власного життя; профілактика відхилень у соціальному розвитку і поведінці особистості.

Розроблений тренінг для старших підлітків і старшокласників. Він реалізовувався у освітньому процесі експериментальних закладів позашкільної освіти (соціально-реабілітаційного напрямку, зокрема у спеціальних/інклюзивних групах) та у якості однієї з форм позакласної роботи

у закладах загальної середньої освіти. В основу програми покладено положення особистісно орієнтованого, аксіологічного, компетентнісного та діяльнісного підходів. За результатами було передбачено розвиток соціальних компетентностей, виховання цінностей учнів (життя і здоров'я, гідність, відповідальність).

Розроблено програму для педагогів «Школа педагога», метою якої є підвищення рівня професійно-педагогічної компетентності педагогічних працівників позашкільної освіти. *Завдання* програми «Школа педагога»: підвищити професійний рівень педагогічних працівників у різних напрямках виховної роботи учнів; ознайомити педагогічних працівників з інноваційними формами і методами роботи; підготувати педагогічних працівників до включення в інноваційну діяльність, щодо освоєння сучасних освітніх технологій. Зміст програми спрямований на опанування такого матеріалу: сучасний стан та перспективи розвитку освіти, нормативно-правова база, інклюзивне навчання в закладах позашкільної освіти, основні компоненти і критерії педагогічної майстерності, форми виховної роботи, традиційні та інноваційні методи роботи, професійні здібності і якості сучасного педагога, вікові особливості дітей та підлітків, культура педагогічного спілкування, конфлікти та шляхи їх вирішення, робота з батьками тощо.

В рамках програми «Школа педагога» було проведено семінари щодо особливостей роботи з дітьми з особливими потребами, правил розробки індивідуальних програм розвитку, індивідуальних маршрутів розвитку (для дітей, які в межах однієї групи мають різний рівень підготовки).

Розроблено та впроваджено навчальні програми для позашкільної освіти «Петриківський розпис» (початковий та основний рівень); «Декоративно-ужиткове мистецтво» (початковий рівень); «Валяння вовни» (початковий рівень).

У процесі експерименту з педагогічними працівниками експериментальних закладів позашкільної освіти було проведено тренінг з технології розробки та впровадження навчальних програм, проводилися

семінари щодо розуміння сутності компетентнісного та інших підходів в освітньому процесі.

Також нами виділено наступні комплексні критерії відбору змісту: виховна спрямованість змісту програми гуртка; орієнтованість змісту програми гуртка на творчий розвиток учнів; взаємообумовленість пізнавальної інформації та практичних робіт, закладених у змісті; відповідність матеріалу наступності і послідовності, кількості навчальних годин, віковим особливостям; доступність матеріалу.

Розроблено навчальну програму для гуртка «Англійська мова» для молодших школярів на реалізацію завдань Концепції «Нової української школи» з орієнтацією на формування *провідної компетентності* цього напрямку – «*Спілкування іноземними мовами*» – уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів. Уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування. А також таких *наскрізних вмінь* як: критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми.

Повноцінна реалізація компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного й особистісно орієнованого підходів передбачала активну взаємодію між вихованцями та педагогами, широке застосування проблемних, пошукових, дослідницьких методів навчання, проектів.

Результати експериментально-практичного етапу дослідження використано під час підготовки матеріалів до планових робіт, написання наукових статей, організації семінарів і круглих столів, у доповідях на науково-практичних конференціях, участі у виставках, педагогічних радах в експериментальних навчальних закладах; підготовлено матеріали до окремих розділів планового методичного посібника та методичних рекомендацій.

Література

1. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості. Педагогіка і психологія, 1997.

№ 1. 124 с.

2. Компетентнісний підхід у навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу : метод. посіб. / В. В. Вербицький, А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко та ін. ; за заг. ред. В. В. Мачуського. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с.

3. Мачуський В. В., Пустовіт Г. П. Стратегічні напрями удосконалення науково-методичного забезпечення діяльності позашкільних навчальних закладів. Становлення особистості. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2007. С. 111-121.

4. Формування ціннісних орієнтирів навчально-виховного процесу у позашкільних навчальних закладах : монографія / А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко [та ін.] ; за ред. В. В. Мачуського. Київ: ТОВ «Артмедіа прінт», 2017. 220 с.

Морін О. Л., м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ

Розкрито особливості трудового виховання молодших школярів у процесі вивчення навчальних предметів, що полягають у зміщенні акцентів в організації освітньої діяльності з вузько-предметних на загально-дидактичні, пріоритетному застосуванні особистісно-розвивальних методик, активному запровадженні інноваційних, інтерактивних і ігрових технологій навчання, що створюють умови для вільного прояву учнями активності, самостійності, творчості, дозволяють відчувати від освітньої діяльності задоволення, радість і, головне, створити атмосферу успіху.

Етап важливих реформ, на якому перебуває освітня галузь України, обумовлює кардинальні зміни, що відбуваються у системі освіти. Означені зміни характеризуються загальним оновленням законодавчо-правового, програмно-методичного та інформаційно-технологічного забезпечення освітнього процесу, сприянням безпосередньому застосуванню широкого спектру інноваційних освітніх технологій побудованих на принципах особистісно-зорієнтованого і компетентісно-зорієнтованого навчання і виховання, залученням громадськості, інших соціальних інститутів та широкого кола осіб до забезпечення моніторингу якості освіти, увагою до забезпечення підвищення рівня підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів, тощо.

Провідним завданням оновленої загальноосвітньої школи залишається орієнтація освітнього процесу на набуття здобувачами освіти таких знань, умінь та ставлень, які потрібно сучасній людині для успішної особистої і професійної самореалізації, того, що безпосередньо можна використовувати